

Čís. 17001.

Náhradní nárok, příslušející úrazové pojišťovně dělnické za podmínek § 47, odst. 2, zákona o úrazovém pojištění dělnickém č. 1/1888 ř. z., proti železničnímu podniku a proti vlastníku (provozovateli) motorového vozidla jako proti osobám třetím (to jest odlišným od osoby podnikatele), z jejichž provozu vzešel podnikový úraz pojištěnci, tkví jinak v témže skutkovém a právním základě jako nárok pojištěncův na náhradu škody proti těmto třetím osobám.

(Plenární rozhodnutí ze dne 24. června 1938, Pres. 1950/37.)

V rozhodnutí č. 141 Sb. n. s. bylo vysloveno, že náhradní nárok úrazové pojišťovny podle § 47, odst. 2, zákona ze dne 28. prosince 1887, č. 1 ř. z. z roku 1888 jest vlastním nárokem pojišťovny, nikoli nárokem odvozeným od nároku pojištěnce a že úrazové pojišťovně přísluší tento nárok proti dráze jako osobě třetí, přihodil-li se pojištěnci úraz, který jest zároveň úrazem podnikovým, následkem událostí v železniční dopravě a je-li dráha povinna poskytnouti náhradu za tělesné poškození nebo usmrcení pojištěnce, jež bylo způsobeno událostí v dopravě, v mezích odpovědnosti jí řečeným zákonem uložené, a že náhradní nárok jak úrazové pojišťovny, tak pojištěnce nebo jeho pozůstalých prýští v poměru proti dráze z téhož právního důvodu, totiž z odpovědnosti železnice podle § 1 zákona o ručení železnic č. 27/1869 ř. z.

V rozhodnutí č. 1628 Sb. n. s. bylo vysloveno, že nárok úrazové dělnické pojišťovny podle § 47, odst. 2, zákona č. 1/1888 ř. z. jest samostatný, přednostní nárok proti třetím osobám a že platnými zákonnými předpisy, jimiž se ve smyslu zmíněného § 47 určuje odpovědnost ve prospěch úrazové pojišťovny dělnické, jsou též ustanovení zákona o provozu silostrojů č. 162/1908 ř. z.

I rozhodnutí č. 8951 Sb. n. s. vychází v důvodech z právního názoru, že nárok úrazové pojišťovny dělnické podle § 47, odst. 2, zákona č. 1/1888 ř. z. jest, třebaže je závislý na nároku pojištěnce na náhradu škody z důvodu podnikového úrazu, samostatným nárokem, upraveným předpisem § 47 úrazového zákona.

V témž smyslu jest uvedeno v rozhodnutí č. 7102 Sb. n. s., že vlastník motorového vozidla odpovídá podle § 8 zákona o provozu silostrojů pojišťovně dělnické a tento názor byl převzat i v neuveřejněném rozhodnutí č. j. Rv I 989/28-1 a z téhož názoru vychází i rozhodnutí č. 9952 Sb. n. s.

V rozhodnutí č. 12647 Sb. n. s. bylo však vysloveno, že postižní nárok úrazové pojišťovny dělnické vzniká jen, přivodila-li třetí osoba podnikový úraz úmyslně nebo dala-li k němu podnět zaviněním, že však jest vyloučen všude tam, kde podle předpisů občanského zákona nastává odpovědnost bez zavinění a kde jde jen o ručení za výsledek. Bylo tam

však dále uvedeno, že s předpisy o zákonném ručení železnic č. 27/1869 ř. z. a o zákonném ručení z provozu silostrojů č. 162/1908 ř. z. nelze ustanovení § 1315 obč. zák. srovnávat, poněvadž se v oněch případech zavinění podnikatele provozu zákonem předpokládá.

Naproti tomu v rozhodnutí č. 14425 Sb. n. s. jest zastáván názor, že postižní nárok úrazové pojišťovny dělnické podle § 47, odst. 2, zákona č. 1/1888 ř. z. není odůvodněn proti majiteli silostroje, nejde-li o jeho vlastní zavinění na úraze pojištěncově, nýbrž jen o zavinění osob, za něž odpovídá majitel automobilu podle § 8 zákona o provozu silostrojů. Podobně bylo vysloveno v rozhodnutí č. 15633 Sb. n. s., že předpis § 1 zákona č. 27/1869 ř. z. o odpovědnosti železnice nepřichází při postižním nároku úrazové pojišťovny dělnické podle § 47 úrazového zákona v úvahu a obě rozhodnutí se odvolala na rozhodnutí č. 12647 Sb. n. s.

Poněvadž nejvyšší soud řešil různě otázku, kdy přísluší úrazové pojišťovně dělnické náhrada (postižní nárok) proti dráze nebo vlastníku (provozovateli) motorových vozidel jako proti osobám třetím, to jest odlišným od osoby podnikatele, z jejichž provozu vzešel podnikový úraz pojištěnci, přikázal první prezident nejvyššího soudu podle § 12, odst. 2, zákona ze dne 16. dubna 1919, č. 216 Sb. z. a n. řešení této otázky zesílenému senátu, jenž se usnesl na právní větě v čele uvedené.

D ů v o d y:

§ 47 zákona z 28. prosince 1887, č. 1 ř. zák. z roku 1888 zní:

»Ručení plnomocníků nebo zástupců podnikatelových, jeho dozorců nad podnikem nebo nad dělníky, jakož i jiných osob, které úraz úmyslně nebo zaviněním způsobily, řídí se dle platných zákonných předpisů.

Nárok však na náhradu z tohoto ručení vznikající potud, jakou měrou pojišťovna podle tohoto zákona k náhradě jest zavázána, přísluší toliko pojišťovně; pojištěnci, vztahmo jeho pozůstalým pak jen vzhledem k oné částce, o kterou náhrada podle platných zákonných předpisů náležitá převyšuje ten obnos, který dle tohoto zákona pojišťovna jako náhradu platiti má.«¹⁾

¹⁾ »Die Haftung der Bevollmächtigten oder Repräsentanten des Betriebsunternehmers, seiner Betriebs- oder Arbeiteraufseher, sowie anderer Personen, welche den Unfall vorsätzlich herbeigeführt oder durch ein Verschulden veranlasst haben, bestimmt sich nach den bestehenden gesetzlichen Vorschriften.

Der aus dieser Haftung entspringende Entschädigungsanspruch steht jedoch insoweit, als die Versicherungsanstalt auf Grund dieses Gesetzes zum Schadenersatz verpflichtet ist, allein der Versicherungsanstalt, und nur bezüglich jenes Betrages, um welchen die nach den bestehenden gesetzlichen Vorschriften gebührende Entschädigung dasjenige übersteigt, was nach diesem Gesetze von der Versicherungsanstalt als Schadenersatz zu leisten ist, dem Versicherten, beziehungsweise dessen Hinterbliebenen zu.«

Ze srovnání doslovu prvního odstavce § 47 zákona o úrazovém pojištění dělnickém ze dne 28. prosince 1887, č. 1 ř. z. s druhým odstavcem plyne, že nárok poškozeného pojištěnce na náhradu škody, jenž mu přísluší podle platných (»bestehende«) zákonných předpisů proti osobám tam uvedeným — v dalším budou nazývány zkráceně »osobami třetími« — jest rozdělen na dvě části. Jedna část se přikazuje úrazové pojišťovně dělnické a zbytek se ponechává poškozenému pojištěnci nebo jeho pozůstalým. První odstavec § 47 vyslovuje pouze všeobecnou zásadu, kdy třetí osoby ručí za podnikový úraz způsobený pojištěnci. Tím přece zřejmě mínil ručení té osobě, která byla poškozena, nebo jejím pozůstalým. Praví-li pak druhý odstavec: »Nárok však na náhradu z tohoto ručení vznikající... přísluší...«,²⁾ míní tím zřejmě celkový nárok poškozeného pojištěnce. Jest tedy jak jedna, tak druhá část nároku založena na stejné skutkové podstatě, jenže k předpokladům nároku pojišťovny přistupuje další předpoklad, »jakou měrou pojišťovna podle tohoto zákona k náhradě je zavázána«.³⁾

Rozděluje-li zákon nárok poškozeného pojištěnce na dvě části a jednu z nich přikazuje úrazové pojišťovně dělnické, plyne z toho, že pojišťovna nabývá části nároku pojištěncova postupem ze zákona. Plyne to dále i z úmyslu zákonodárce, byť i výslovně neprojeveného, který vysvětluje ze systematické souvislosti, v jaké zákonodárce použil slov a vět v § 47 uvedených, a z účelu, proč přikázal část nároku pojištěnce úrazové pojišťovně dělnické (§ 6 obč. zák.). Podle vysvětlivek k úrazovému zákonu (vydaných r. 1884 sv. IX, str. 23 až 27) bylo totiž účelem zavedení nuceného pojištění dělnictva proti podnikovým úrazům zajišťovati poškozeným pojištěncům aspoň do jisté části náhradu za poškození podnikovým úrazem zřízením úrazových pojišťoven dělnických.

Byl tudíž zákon o úrazovém pojištění dělnickém vydán na ochranu poškozených pojištěnců a nikoli ve prospěch osob odpovědných za podnikový úraz. Třetí osoby, uvedené v § 47 zákona, které nijak nepřispívají k pojištění poškozených, neměly býti zproštěny závazku k náhradě škody ani jim neměla býti poskytnuta úleva v plnění, nýbrž jejich závazek měl býti zákonem aspoň částečně zajištěn. Plní-li tedy úrazová pojišťovna dělnická své závazky podle řečeného zákona, plní sice materiálně i formálně svůj vlastní dluh, a neměla by ani podle původního znění §§ 1358, 1422, 1423, ani podle § 1042 obč. zák. postižního nároku proti škůdci, ledaže by jí byl poškozený svůj nárok proti třetím osobám postoupil. Má-li pojišťovna dostáti plně svému úkolu, bylo zapotřebí učiniti opatření, aby její prostředky k plnění nebyly zkracovány. Aby bylo dosaženo tohoto účelu a aby nebyl nárok pojišťovny proti třetím osobám závislý na smluvním postupu v každém jednotlivém případě, byl postup pohledávky stanoven již v zákoně.

²⁾ »Der aus dieser Haftung entspringende Entschädigungsanspruch steht jedoch... zu.«

³⁾ »als die Versicherungsanstalt auf Grund dieses Gesetzes zum Schadenersatz verpflichtet ist.«

Než tento výklad plyne jasně i z průběhu jednání zákonodárných činitelů o tomto zákoně.

Původní návrh zákona o úrazovém pojištění dělníků byl obsažen ve vládní předloze v příloze č. 783. těsnopisných protokolů poslanecké sněmovny o IX zasedání (»Verhandlungen des Hauses der Abgeordneten des österreichischen Reichsrathes in den Jahren 1883 und 1884, IX Band« z roku 1884) a tam bylo ustanovení, o jehož výklad jde, uvedeno v § 49 v tomto znění:

»Die Haftung eines Dritten, welcher den Unfall vorsätzlich herbeiführt oder durch ein Verschulden veranlasst hat, bestimmt sich nach den bestehenden gesetzlichen Vorschriften. Jedoch geht die Forderung des Entschädigungsberechtigten an den Dritten auf die Versicherungsanstalt in soweit über, als die Verpflichtung dieser letzteren zur Entschädigung nach diesem Gesetze begründet ist.« Vysvětlivky k této vládní předloze, obsažené v témž svazku, uvádějí na straně 40 k §§ 47 až 49 v posledním odstavci: »Selbstverständlich ist der in § 49 ausgesprochene Grundsatz, dass die Haftung dritter schuldtragenden Personen für die Folgen eines Unfalls durch die Unfallsversicherung ganz unberührt bleibt. Es war nur noch eine Bestimmung darüber notwendig, inwieweit die diesfällige Forderung eines Entschädigungsberechtigten auf die Versicherungsanstalt übergehe.« Slovem »přechází« (übergeht) bylo tudíž výslovně řečeno, že jde o postup pohledávky na pojišťovnu. Na tom se nic nezměnilo ani tím, že doslov § 49 byl změněn ve znění nynějšího § 47 zákona o úrazovém pojištění dělnickém.

Z postupu jednání o vládní předloze, jak je vyličen v těsnopiseckých protokolech o sedění panské sněmovny v letech 1885 až 1890, vydaných roku 1890 (str. 199, 202, 206, 235, 275, 306, 327), vyplývá, že byt i znění § 47, odst. 2, zákona č. 1/1888 ř. z. nevyslovilo přímo, že nárok pojištěncův — po případě jeho část — přechází na pojišťovnu, bylo přece jasným úmyslem zákonodárce založiti její nárok na zákonnou cessi.

Tím jest kladně rozřešena otázka, zda úrazové pojišťovně dělnické přísluší nárok podle § 47, odst. 2, zákona o úrazovém pojištění dělnickém za týchž předpokladů, za kterých poškozený měl nárok na náhradu škody úrazem zaviněným třetí osobou nehledíc na zákon o úrazovém pojištění dělnickém.

Při řešení další otázky, za jakých předpokladů má poškozený nárok na náhradu škody za úraz způsobený osobami třetími, mohl by zavdati podnět k pochybnosti jen první odstavec § 47 v úvodu uvedený, pokud mluví o úmyslu a zavinění třetími osobami.

Pochybnosti ty by se ovšem netýkaly již otázky, zda se postižení nárok pojišťovny zakládá na postupu ze zákona, nýbrž otázky, zda nárok poškozeného proti třetím osobám jest omezen jen na případy, kde podnikový úraz třetí osoba úmyslně přivodila nebo zavinila, či vztahuje-li se i na případy, kde jde o odpovědnost třetích osob ze zákona (zá-

kon o ručení železnic č. 27/1869 ř. z. a zákon z 20. května 1937, č. 86 Sb. z. a n. o drahách, a zákon o jízdě motorovými vozidly č. 162/1908 ř. z. a č. 81/1935 Sb. z. a n.), anebo o odpovědnost třetích osob za pouhý výsledek.

Zesílený senát uvažoval o dotčené otázce takto: V době vydání zákona č. 1/1888 ř. z. se nárok na náhradu škody zakládá zásadně jen na zavinění třetí osoby, ať úmyslném, anebo z nedbalosti. Bylo-li proto užito » § 47 slov »vorsätzlich« a »Verschulden«, odpovídalo to tehdejšímu stavu zákonnému, zejména také tehdy již účinnému zákonu o ručení železnic č. 27/1869 ř. z., jenž zavinění železnice předpokládá a jejíž zákonodárci nepřehlédli, neboť se o něm výslovně činí zmínka ve vysvětlivkách k osnově zákona o úrazovém pojištění dělnickém (str. 23). Železniční zákon č. 86/1937 Sb. z. a n. nevychází ovšem již z předpokladu zavinění železnice (§ 196) a upravuje v § 197, odst. 3, nárok nositelů pojištění proti železničnímu podniku zvlášť. I když byly zákony o jízdě motorovými vozidly vydány dlouho po účinnosti zákona o úrazovém pojištění dělnickém, jest je podřaditi pod pojem »platných zákonných předpisů« (bestehende gesetzliche Vorschriften). Těmito slovy nebyly míněny jen zákony, které byly v platnosti v době vydání zákona o úrazovém pojištění, nýbrž veškeré zákony tehdejší i budoucí, upravující otázku náhrady škody za poškození tělesné. Jak řečeno, zákon o úrazovém pojištění dělnickém byl vydán na ochranu dělníků a nebylo jeho účelem snížit nárok dělníků na náhradu škody způsobené podnikovým úrazem proti nároku na náhradu škody způsobené jinak než podnikovým úrazem. Není proto pochybnosti, že pojištěnci přísluší podle § 47, odst. 1, téhož zákona nárok na náhradu škody způsobené podnikovým úrazem za těchto zákonných a skutkových předpokladů, jako kdyby šlo o nárok na náhradu škody způsobené nepodnikovým úrazem. Platí proto v tom směru i všechna jiná zákonná ustanovení o náhradě škody za tělesné poškození vydaná po účinnosti zákona o úrazovém pojištění dělnickém a tudíž i pozdější předpisy upravující ručení (odpovědnost) za pouhý výsledek a nikoliv jen za zavinění.

Přešla-li část nároku pojištěnce podle § 47, odst. 2, zákona o úrazovém pojištění dělnickém na pojišťovnu postupem ze zákona, jsou její práva co do postoupené části podle § 1394 obč. zák. totožná s právy pojištěnce a přísluší pojišťovně tento nárok za týchž skutkových a zákonných předpokladů, za kterých přísluší pojištěnci zbytek nároku proti třetím osobám.

Čís. 17002.

Věřitel, jenž má kupecké zástavní právo privilegované co do realizace ve smyslu čl. 311 obch. zák., jest oprávněn, žádati za podmínek čl. 310 obch. zák. též za povolení soudního prodeje podle čl. 310 obch. zák.

(Rozh. ze 27. června 1938, R I 600/38.)